

Національно-патріотичне виховання в гуртожитку ЗП(ПТ)О в умовах дії воєнного стану

Підготувала Семенова К.С практичний психолог КНВЦ

Сьогодні Україна переживає найбільше випробування в своїй боротьбі за незалежність та територіальну цілісність. Тому зараз, як ніколи, важливе та актуальне питання формування громадянина-патріота України, захисника Вітчизни, формування української нації, яка знає своє коріння, свою історію, культуру, цінує й береже свою рідну українську мову. Національно-патріотичне виховання є однією з головних складових національної безпеки нашої держави. «В умовах воєнної агресії національно-патріотичне виховання є одним із пріоритетних напрямів діяльності держави та суспільства щодо розвитку національної свідомості» <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0527729-22>

Формування громадянина-патріота-професіонала в закладах професійної (професійно-технічної) освіти є головною запорукою процвітання сучасної України. Адже після перемоги доведеться відновлювати країну, і висококваліфіковані фахівці — найкращий спосіб зробити це якомога швидше та краще.

Серед основних складових виховної діяльності в гуртожитках ЗП(ПТ)О є національно-патріотичне виховання, зокрема, як зазначається в Концепції-громадянсько-патріотичне, духовно-моральне, військово-патріотичне та екологічне виховання. Війна зруйнувала чимало планів, у тому числі освітянських. Нині слово «безпека» звучить зовсім інакше. Ще одне безпекове нововведення: дистанційно комунікувати із закладом освіти та не проводити масові заходи.

Усупереч проблемам, які принесла збройна агресія РФ, педагогічні колективи ЗП(ПТ)О організовують системну навчально-виховну діяльність для мешканців гуртожитків. При гуртожитках діють гуртки, проводяться тренінги з розвитку навичок домедичної допомоги, самозахисту, протимінної безпеки.

Концепцію розвитку щоденного спорту в закладах освіти почали втілювати у 2022 році. Здавалося б, війна та дистанційне навчання могли звести все нанівець. Але акцент не змістився, адже спорт знижує тривожність учнів, які чимало вже пережили та продовжують потерпати від дистресу через війну. Тож для мешканців гуртожитків відкриті двері до спортивної зали, тренажерних центрів, вони беруть участь в проєкті «Будь активним заради миру». Відновлюються спортивні гуртки при ЗП(ПТ)О, створюються нові, організовуються пункти видачі спортивного інвентарю, проводяться челенджі, марафони дистанційно.

Виховний процес у гуртожитку тільки тоді може з успіхом здійснюватися, коли будуть виконуватись основні умови, а саме:

- здійснення виховної роботи з учнями на основі комплексного підходу до самоорганізації учнів, виховання в них уміння мати та відстоювати власну точку зору, свої права, вміння захищати себе та своїх друзів від проявів насильства та грубості;
- створення позитивного морально-психологічного мікроклімату;
- допомога здобувачам освіти у самопідготовці до занять, оволодінні обраною професією;
- активна співпраця з батьками, громадськістю;
- сприяння формуванню здорового способу життя, організації дозвілля та змістовного відпочинку мешканців, робота щодо наближення умов проживання в гуртожитку до домашніх.

Для того, щоб виконати всі ці завдання, необхідно правильно та змістовно планувати роботу всього колективу гуртожитку, завдяки якій можна буде забезпечити цілеспрямовану роботу на всіх напрямках: і для працівників, і для мешканців створити умови для проживання та діяльності. Досвідчені вихователі перспективний план роботи гуртожитку складають разом із Радою гуртожитку. При такій взаємодії з учнями вихователю легше враховувати інтереси учнів та здійснювати комплексний підхід для реалізації виховного процесу, який складається з єдності морального, трудового, економічного, правового, фізичного та естетичного виховання.

План виховної роботи в гуртожитку складається на рік та на місяць. Він повинен допомагати орієнтуватись на проведення спільних корисних справ, виховних заходів, розваг та діяльності всього учнівського колективу протягом року та місяця. На початку нового навчального року першочерговим завданням є створення та формування нового учнівського колективу. Цей процес є довготривалим та складним. Він здійснюється тільки через кропітку повсякденну роботу. Створюючи систему виховної діяльності в гуртожитку, визначаючи її системоутворюючі види, основні традиційні форми, в центрі уваги слід поставити особистість учня з його природою, психофізичними особливостями, специфікою особистих проявів, створити найсприятливіші умови для розвитку.

Знання особливостей колективу гуртожитку ЗП(ПТ)О має виключно важливе значення у вихованні. Вік дітей 16-19 років – це період значних психологічних і фізичних змін, юнацького максималізму, прагнення до самовизначення. Юнаки та дівчата, потрапивши в незвичайне для них середовище, нерідко стають на шлях асоціальної поведінки. Відсутність достатнього рівня соціальної зрілості, який характеризується першочергово розвинутих почуттям внутрішнього самоконтролю, на перших етапах адаптації повинна компенсуватися посиленням контролю і наданням допомоги в формуванні зрілої самосвідомості.

Специфікою виховної роботи в гуртожитку ЗП(ПТ)О є те, що вплив батьків на дітей значно знижується, різко зростає їх незалежність і самостійність, з'являються перші зароблені гроші. Далеко не всі до цього готові, не вміють розпорядитися своїм вільним часом.

У роботі з учнівською молоддю важлива тісна співпраця майстрів виробничого навчання, класних керівників, вихователів гуртожитків, практичних психологів для створення відповідних умов для самоосвіти та виховання

Гуртожиток ЗП(ПТ)О – це простір, де молодь не готується до життя, а повноцінно живе... Він повинен бути привабливим і затишним для учнів, тож необхідно створити умови для задоволення потреб у вільному спілкуванні, занятті улюбленою справою, фізичному розвитку, корисному та змістовному відпочинку.

Організація життєдіяльності учнів у гуртожитку має величезний виховний потенціал. В освітньому закладі добре розуміють: створення в гуртожитку необхідних побутових умов самими учнями – найважливіша передумова розвитку самостійності, хазяйновитості, трудового і морального виховання молоді. Тому вся діяльність вихователів гуртожитку будується так, щоб сприяти становленню особистості як творця власного життя, гармонізації взаємин між учнями і педагогами, училищем і родиною.. Без сумніву для багатьох із них учнівський гуртожиток в роки навчання стає не просто місцем проживання, а другою домівкою.

Педагогічне керівництво виховною роботою слід спрямовувати на формування громадянськості, що дає можливість учневі відчувати себе морально, соціально, та юридично дієздатною та захищеною особистістю.

В учнівському колективі гуртожитку координуючим органом виступає учнівська Рада гуртожитку, до складу якої входять найбільш відповідальні учні, слухачі.

Розвиток учнівського самоврядування виступає однією з головних умов реалізації завдання щодо підвищення якості підготовки фахівців,

виховання соціально активних працівників, здатних творчо та ініціативно вирішувати проблеми морального оновлення суспільного життя. У заклади професійної освіти приходять учні, які мають різний життєвий досвід, у яких різний рівень соціальної активності. Для багатьох це пов'язано з потребою самоствердження і самовизначення, стремлінням самостійно вирішувати життєво важливі питання, вийти з-під постійної опіки зі сторони дорослих. Тому важливим тут є особливо в гуртожитку, яке є однією із головних умов залучення учнів до громадської діяльності.

Значну частину мешканців гуртожитку становлять **сироти та учні, які залишились без батьківського піклування**, юнаки та дівчата з сімей, які опинились у кризових ситуаціях (неблагонадійні, малозабезпечені), вихованці дитячих будинків та інтернатів. Робота з цією категорією учнів потребує особливого підходу, тактовності, чуйності, уважності, знань індивідуальних особливостей. **Знання соціально-психологічних особливостей** підлітків дозволяє ефективніше здійснювати виховний процес, який в умовах гуртожитку передбачає втручання у вільний час, побут, особисте життя юнаків та дівчат і тому потребує максимально вмілого і тонкого підходу майстрів виробничого навчання, класних керівників, вихователів гуртожитків, практичних психологів для створення відповідних умов для самоосвіти та виховання учнів.

Психолого-педагогічна допомога учням девіантної поведінки, «групи ризику» – це цілий комплекс соціально-психологічних і педагогічних заходів, спрямованих на виявлення і виправлення умов, що сприяють проявам девіантної поведінки; створення передумов попередження відхилень у поведінці, зокрема, через пропаганду здорового способу життя; створення сприятливого соціально-психологічного клімату. Дуже важливе значення має створення умов для самореалізації особистості, що передбачає спрямованість на: розхитування і руйнування девіантних установок, уявлень, мотивів, стереотипів поведінки та формування нових, позитивних; розвиток соціальної активності, інтересу до себе і оточуючих, сприяння у здобутті певного статусу у позитивно спрямованих групах; навчання навичкам саморегуляції, співпраці, умінню здійснювати правильний вибір форм поведінки, адекватно проявляти активність; опора на позитивний досвід та створення і закріплення зразків позитивної поведінки.

Співробітництво вихователя з батьками є запорукою успішної виховної діяльності, оскільки сім'я здійснює значний вплив на розвиток дитини. Партнерська форма спілкування дає можливість направити діяльність вихователя на:

- вивчення сімей учнів;
- педагогічне просвітництво батьків;
- індивідуальна робота з батьками;
- інформування батьків про перебіг в результатах навчання, виховання та розвитку учнів.

Вивчення сімей учнів дозволяє краще пізнати дітей і батьків, зрозуміти стиль життя сімей, ознайомитися із домашніми умовами розвитку особистості учня.

Алгоритм роботи з новоприбулим контингентом гуртожитку.

Проблема адаптації учнів-першокурсників до умов проживання в гуртожитку ЗП(ПТ)О є однією з важливих загальнотеоретичних проблем і до теперішнього часу є традиційним предметом дискусій, так як відомо, що адаптація учня до життя поза домом – складний багатогранний процес, який потребує актуалізації соціальних і біологічних резервів молодшої людини. Гуртожиток – це не тільки місце проживання, але й нове соціальне мікросередовище, яке визначає перспективний напрямок професійного і духовного розвитку особистості, подолання труднощів і протиріч процесу адаптації молоді до нових соціально-побутових умов. Спочатку учні переживають кризу.

Першокурсникам необхідно увійти в нову соціальну роль, засвоїти вимоги друзів та вихователів, звикнути до нового колективу. Складний процес адаптації до умов проживання в гуртожитку часто призводить до появи невпевненості, дискомфорту, розгубленості, підвищеної дратівливості. Це все призводить до деформації в самооцінці, самоповазі. Таким чином, стає очевидною необхідність пошуку шляхів активізації соціально-психологічних та педагогічних умов, здатних забезпечити більш комфортний процес психологічної перебудови та соціальної адаптації учнів до нових умов проживання в гуртожитку.

Сьогодні **дозвілля** стає все більш широкою сферою культурного життя, коли відбувається самореалізація творчого та духовного потенціалу молоді. А відмінною якістю культурного молодіжного дозвілля є його емоційна забарвленість: можливість займатися улюбленою справою, демонструвати свої здібності і досягнення, зустрічатися з цікавими людьми, відвідувати значимі місця, бути учасником важливих подій.

Система організації виховної роботи в гуртожитку залежить від **професіоналізму у вихователів** та якісного змісту виховних заходів. Для цього необхідно приділяти увагу організації самоосвіти цієї категорії

педагогічних працівників, створювати умови для обміну досвідом творчих педагогів, удосконалення професійної діяльності шляхом поглиблення, розширення, оновлення їх професійних знань, умінь і навичок, а керівникам ЗП(ПТ)О – враховувати напрацювання і досягнення вихователів гуртожитків під час їх атестації.